
ระบบการสร้างผู้นำ

สำหรับประเทศไทยยุคใหม่

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ประเวศ วะสี

ระบบการสร้างผู้นำสำหรับประเทศไทยยุคใหม่

พิมพ์ครั้งที่ ๒ เพิ่มบทความ “คนรุ่นใหม่กับการพัฒนาประเทศไทย”

ประเวศ วะสี

จัดพิมพ์โดย

สนับสนุนการจัดพิมพ์โดย

พิมพ์ครั้งที่ ๒

จำนวนพิมพ์

พิมพ์ลักษณะ

โครงการผู้นำแห่งอนาคต

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

พฤศจิกายน ๒๕๕๗

๒,๐๐๐ เล่ม

ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

เลขที่ ๙๙๙ อาคารประชาสังคมอุดมพัฒน์ ชั้น ๔

ถนนพุทธมณฑลสาย ๔ ตำบลศาลายา

อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐๒-๔๔๑-๕๒๒๒ โทรสาร ๐๒-๔๔๑-๕๒๒๓

วรมันต์ โสภณปฏิมา

บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

๓๗๖ ถนนชัยพฤกษ์ (บรมราชชนนี) เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ ๑๐๑๗๐

โทรศัพท์ ๐-๒๔๒๒-๙๐๐๐, ๐-๒๔๘๒-๑๐๑๐

โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๗๔๒, ๐-๒๔๓๔-๑๓๘๕

รูปเล่ม

พิมพ์ที่

ข้อมูลทางบรรณานุกรมหนังสือ

ประเวศ วะสี

ระบบการสร้างผู้นำสำหรับประเทศไทยยุคใหม่ / ประเวศ วะสี. นครปฐม : ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๗. ๗๒ หน้า

ISBN: 978-616-279-434-6

๑. ผู้นำ - ไทย. ๒. ภาวะผู้นำ. I. โครงการผู้นำแห่งอนาคต II. ชื่อเรื่อง

HD57.7.ป46

ราคา ๘๐ บาท

ผู้นำแห่งอนาคต

Leadership for the Future

Ethical • Collective • Transformative

ประเทศไทยเป็นสังคมอำนาจนิยมมาแต่โบราณ ในสังคมชนิดนี้ คนส่วนน้อยเท่านั้นที่มีอำนาจทางการเมือง และเป็นผู้ซึ่งไม่ต้องการให้คนส่วนใหญ่เข้ามาดูเห็นเกี่ยวข้องกับปกครองตนเอง ปกครองกันเอง ทำให้เกิดสังคมแนวดิ่ง (Vertical Society) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีอำนาจข้างบนกับผู้มีอำนาจข้างล่าง สังคมชนิดนี้เป็นสังคมมืด ในความมืดมีความไม่ถูกต้องต่างๆ ซ่อนตัวอยู่ได้มาก เป็นอุปสรรคของความเจริญ สะสมปัญหา ความขัดแย้ง และความรุนแรงจนวิกฤต

สภาวะวิกฤตสุดๆ ที่ไม่มีทางออกง่ายๆ ได้กระตุ้นให้คนไทยจำนวนมากตื่นตัวในเรื่อง
ของบ้านเมืองหรือการเมือง โดยจะเรียกว่าเสื้อสีอะไร หรือไม่มีสีอะไรก็ตาม เมื่อผู้คน
จำนวนมากตื่นตัวทางการเมือง ประเทศไทยก็ไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป จะเป็นการ
เปิดประตูสู่ยุคใหม่ ควรที่คนไทยจะมองเห็นโอกาสนี้ และร่วมสร้างประเทศไทยยุคใหม่
ให้เป็นยุคศรัทธาธิปไตย ในการนี้ ต้องการสร้างผู้นำเพื่อนำการเปลี่ยนแปลงจำนวนมาก

จึงควรช่วยกันพิจารณาเรื่องประเทศไทยยุคใหม่ และการสร้างผู้นำเพื่อการนี้

สารบัญ

๑. ประเทศไทยยุคเก่า-ยุคmiddle	๙
๒. เปิดประตูสู่ประเทศไทยยุคใหม่	๑๗
๓. ลักษณะ ๑๐ ประการ (ทศลักษณ์) ของประเทศไทยยุคใหม่	๒๓
(๑) สังคมที่มีบูรณภาพและดุลยภาพ	๒๔
(๒) สร้างจิตสำนึกใหม่	๒๗
(๓) สร้างฐานของประเทศให้แข็งแรง – ชุมชนท้องถิ่นคือฐานของประเทศ	๒๘
(๔) ระบบการปกครองที่คืนอำนาจให้ประชาชนปกครองตนเอง	๓๐
(๕) ปฏิรูประบบการเมืองและระบบราชการ	๓๑
(๖) สร้างระบบเศรษฐกิจบูรณาการ	๓๒
(๗) ระบบความยุติธรรมที่ยุติธรรม	๓๔
(๘) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและสันติภาพ	๓๖
(๙) สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และปฏิรูปการศึกษา	๓๗
(๑๐) พลังพลเมือง พลังผู้นำนำการเปลี่ยนแปลง นักยุทธศาสตร์การบริหาร	๔๐

๔. จำนวนและประเภทของผู้นำที่ต้องการ	๔๓
๕. ระบบการสร้างผู้นำ	๕๕
๖. ที่ประชุมภาคีเพื่อการสร้างผู้นำเพื่อประเทศไทยยุคใหม่	๖๕
คนรุ่นใหม่กับการพัฒนาประเทศไทย	๗๑

๑

ประเทศไทยยุคเก่า-ยุคใหม่

ประเทศไทยมีทรัพยากรเพื่อการพัฒนามากมายมหาศาล ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ทรัพยากรทางศาสนธรรม ทรัพยากรทางสังคม ทรัพยากรภาครัฐ ทรัพยากรภาคเอกชน ทรัพยากรภาคการศึกษา ทรัพยากรภาคการสื่อสาร เป็นต้น เกินพอที่จะสร้างประเทศไทยที่เจริญรุ่งเรือง ศานติสุข และน่าอยู่สำหรับทุกคน

แต่เมื่อเทียบกับประเทศอย่างเกาหลีและมาเลเซีย ซึ่งเมื่อ ๕๐ ปีก่อนยากจนและล้าหลังประเทศไทย แต่บัดนี้ขึ้นหน้าไปไกล ประเทศไทยดูถดถอย เมื่อดูความสามารถในการแข่งขัน ดัชนีคอร์รัปชันและความเสื่อมเสียทางศีลธรรมต่างๆ คุณภาพการศึกษา ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่ว่าสูงเป็นที่ ๑ หรือที่ ๒ ในเอเชีย ซึ่งสะท้อนความไม่เป็นธรรม อันนำไปสู่ปัญหาอื่นๆ อีกมากมาย คุณภาพของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ความขัดแย้งและความรุนแรงทางการเมืองที่ปรี๊ดๆ จะเกิดมิลิแทรี ภัยคุก หรือเกิดแล้ว

มีผู้สรุปว่า ประเทศไทยทันสมัยแต่ไม่พัฒนา

คือนิยมความทันสมัยต่างๆ แต่คุณภาพคน สังคม และระบบรัฐไม่พัฒนา หรือกลับเสื่อมทรามลงพร้อมๆ กับความทันสมัย ซึ่งมาพร้อมกับลัทธิวัตถุนิยม บริโภคนิยม บุกาเงินเป็นใหญ่

คงต้องถามว่าอะไรคือสาเหตุของการเป็นประเทศไม่พัฒนา

คนไทยมักคิดแต่เรื่องบุญกรรมที่เป็นการกระทำของปัจเจกบุคคลหรือกรรมแต่ชาติปางก่อน ไม่ปรากฏว่าความเชื่อเช่นนี้จะสามารถนำประเทศไทยออกจาก “หลุมดำ” ของความด้อยพัฒนาได้

คณะกรรมการปฏิรูปซึ่งมีนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นประธาน ลงความเห็นว่ามีปฐมเหตุของประเทศไทยอยู่ที่ “โครงสร้างอำนาจ”^{*}

สังคมไทยเป็นสังคมอำนาจนิยมมาแต่โบราณ สังคมแบบนี้จะเป็น **สังคมทางตั้ง** (Vertical Society) ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างคนข้างบนที่มีอำนาจ กับคนข้างล่างที่ไม่มีอำนาจ สังคมแบบนี้เป็น **สังคมอ่อนแอ** เพราะอำนาจจะควบคุมผู้คนส่วนใหญ่ไม่ให้เห็น รวมตัว ปกครองตัวเอง ปกครองกันเอง ต่างจาก **สังคมทางราบ** (Horizontal Society) ที่ผู้คนมีความเสมอภาค มีภราดรภาพ และสามารถรวมตัวร่วมคิดร่วมทำ เป็น **สังคมเข้มแข็ง**

* ข้อเสนอการปฏิรูปโครงสร้างอำนาจ – เอกสารจัดพิมพ์โดยสำนักงานปฏิรูป

ในสังคมอำนาจนิยม คนส่วนน้อยเท่านั้นที่มีอำนาจทางการเมือง โดยคนส่วนใหญ่ถูกทำให้ไม่รู้เรื่องและไม่มีบทบาท การที่อำนาจทางการเมืองเป็นเรื่องของคนส่วนน้อย โดยคนส่วนใหญ่ไม่รู้เรื่องรู้อ่าวด้วย ก็เหมือนกับสังคมตกอยู่ในความมืด ในความมืด ความไม่ถูกต้องต่างๆ นานาซ่อนตัวอยู่ได้ ความไม่ถูกต้องจะเป็นอุปสรรคและบ่อนเซาะประเทศ ผู้มีอำนาจจะโกงมาก และใช้อำนาจในทางไม่ถูกต้อง ผู้ไม่มีอำนาจก็จะถูกบีบคั้นให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่างๆ เช่น แสวงหาเส้นสาย ผู้อุปถัมภ์ค้ำชู ไม่รักกันเอง แต่พยายามเสนอหน้าเอาใจหรือเป็นเครื่องมือในการโกงกินของผู้มีอำนาจ ไม่สนใจพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง และทุ่มเทเพื่อประโยชน์ของราษฎร ระบบรัฐจึงมีสมรรถนะต่ำ แต่มีการโกงกินสูง ความเสื่อมเสียทางศีลธรรมซึมซ่านไปทั่วสังคม

จะเห็นได้ว่าแม้เมืองไทยเป็นเมืองพุทธ และพุทธศาสนาก็เป็นของดี แต่มีความเสื่อมเสียทางศีลธรรมเต็มไปหมด พระจะสอนอย่างไรๆ ก็ไม่ขึ้น เพราะโครงสร้างอำนาจเป็นปัจจัยที่แรงมากในการกำหนดพฤติกรรมของผู้คน

แม้เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ ก็เป็นการต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงผู้ถืออำนาจสูงสุดทางการเมืองเท่านั้น จากพระมหากษัตริย์ → คณะราษฎร → กองทัพ → นักธุรกิจการเมือง แต่อำนาจนิยมและโครงสร้างที่

รวมศูนย์อำนาจการปกครองไม่ได้เปลี่ยนแปลง การเลือกตั้งกลายเป็นเพียงกลไก
 เพื่อไปกินรวบอำนาจ ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการประชาธิปไตยที่นำไปสู่
 การเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความเป็นธรรม อรรถประโยชน์ และ
 การพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงเห็นได้ว่า แม้มี “ประชาธิปไตย” ประเทศกลับสะสมปัญหา
 ความขัดแย้ง ความรุนแรง จนวิกฤต และวิกฤตสุด ๆ อย่างที่เราเห็นในปี ๒๕๕๖-๕๗
 ปรีม ๆ จะเกิดมิลลิวินาทีลึกลับ หรือเกิดแล้ว

นั่นคือสรุปภาพรวมของประเทศไทยยุคเก่า ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นยุคมืด

แต่วิกฤตสุด ๆ ก็เป็นโอกาสสุด ๆ

ผมได้พูดถึงวิกฤตการณ์คลื่นลูกที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ล่วงหน้ามากกว่า
 ๑๐ ปี ว่าเป็นวิกฤตการณ์แห่งความซับซ้อนและยากสุด ๆ เพราะในความซับซ้อนจะ
 ไม่รู้ว่าศัตรูคือใคร เมื่อไม่รู้ก็หาทางออกไม่ได้ อาจเป็นวิกฤตการณ์ที่ทำลายตัวเอง
 และยากที่จะหนีการนองเลือดไปได้ คุณสมภาร สุนทรเวช ยังตำหนิว่าเป็นหมอ
 หน้าเลือด เพราะชอบพูดถึงการนองเลือด ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช ช่วยพูดแก้ให้ว่า
 “หมอประเวศแกล้งเป็นหมอทางโลหิตวิทยา จึงชอบพูดเรื่องเลือด” !

สภาวะวิกฤตสุด ๆ ที่ไม่มีทางออกง่าย ๆ ได้กระตุ้นให้คนไทยจำนวนมาก มีความตื่นตัวทางการเมือง ไม่ว่าจะเรียกว่าคืออะไรหรือไม่ก็ติดตาม เมื่อคนจำนวนมากตื่นตัวทางการเมือง ประเทศไทยก็ไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป ประเทศไทยมาถึงยุคใหม่แล้ว เกิดการเคลื่อนไหวย้ายอำนาจ (Power shift) ขึ้นแล้ว ธรรมชาติของอำนาจ จะเคลื่อนตัวแบบนี้

อำนาจรัฐ → **อำนาจเงิน** → **อำนาจสังคม**
 (รัฐธรรมาภาพ) (ธรรมาภาพ) (สังคมธรรมาภาพ)

จอมพลสฤษดิ์เป็นตัวอย่างของผู้ใช้อำนาจรัฐสุด ๆ ทักษิณเป็นตัวอย่างของผู้ที่ใช้ทั้งอำนาจรัฐและอำนาจเงิน จึงมีอำนาจสุด ๆ คนเดียวสามารถสั่งได้ทุกอย่าง แต่เมื่อใช้อำนาจนั้นเกินเลย ก็มีแรงต่อต้านออกมาจากสังคม คนไทยซึ่งเคยยอมถูกกระทำด้วยอำนาจต่าง ๆ เป็นเวลาช้านาน ได้มาถึงจุดที่ไม่ยอมอีกต่อไป เมื่อระบอบทักษิณยอมใจในอำนาจ ผ่านร่าง พรบ.นิรโทษกรรมเหมาเข่งเวลาตี ๔ ผู้คนก็ออกมาต่อต้านอย่างไม่เคยมีมาก่อน ทั้งจากภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจ มหาวิทยาลัย สื่อมวลชน ประชาคมสุขภาพ ข้าราชการ ทำให้รัฐบาลแม้มีอำนาจเพียงใดก็ต้องยอมถอย เพราะพลังอำนาจทางสังคม หรือการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำของคนจำนวนมาก เป็นสังคมธรรมาภาพหรือสังคมเข้มแข็ง

ในอนาคต อำนาจรัฐก็ยังอยู่ อำนาจเงินก็ยังอยู่ แต่ก็เรียนรู้แล้วว่า แม้นจะมีอำนาจมากเพียงใด ก็ไม่สามารถทำตามอำเภอใจได้อีกต่อไป

ในขณะเดียวกัน ภาคสังคมก็ได้เรียนรู้แล้วว่า แม้อำนาจและเงินมีอำนาจมากเพียงใด แต่ถ้าสังคมรวมตัวร่วมคิดร่วมทำ ก็สามารถต่อต้านความไม่ถูกต้องได้ และสามารถผลักดันหรือร่วมสร้างสิ่งดี ๆ ให้เกิดขึ้นในบ้านเมืองได้

จึงกล่าวว่า ประเทศไทยจะไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป

เป็นโอกาสของคนไทยที่จะร่วมกันเปิดประตูสู่ประเทศไทยยุคใหม่

๒

เปิดประตูสู่ประเทศไทยยุคใหม่

คนไทยไฝ่ฝันถึงสังคมพระศรีอารีย์มาแต่โบราณ ซึ่งเป็นสังคมที่ดีพร้อมทุกอย่าง ในคำทำนายหลายรัชกาล ในตอนท้ายก็มีว่า “... ถิ่นกาขาว ชาวศิริไลซ์” ศิริไลซ์ก็หมายถึงอารียะ คนไทยอาจจะมี **ความฝันที่ยิ่งใหญ่ว่าประเทศไทยยุคใหม่เป็นยุคศรีอารียะ**

อารียะ หรืออารยะ หมายถึงเจริญ ดั่งงาม ถูกต้อง ดังที่ใช้ในอริยสัจ อริยมรรค

ศรี หมายถึงมีศักดิ์ศรี มีความสูงส่ง มีจิตวิญญาณ

คนไทยควรจะร่วมกันฝันถึงประเทศไทยยุคศรีอารียะ ที่มีความถูกต้องดีงาม มีความยุติธรรม มีความเป็นธรรม ผู้คนหลุดพ้นจากความบีบคั้น ทั้งทางเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม และความไม่รู้ ลูกหลานมีโอกาสที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีศักดิ์ศรีและศานติสุขบนดินแดนแห่งนี้

ประเทศไทยมีทรัพยากรต่าง ๆ มากมาย เกินพอที่จะสร้างประเทศไทยให้เป็นประเทศที่น่าอยู่ที่สุดสำหรับทุกคน ทั้งนี้อยู่ที่ความร่วมมือของคนไทยทุกคน ไม่ได้อยู่ที่ผู้มีอำนาจคนใดคนหนึ่ง ถ้าคนไทยมีสำนึกในศักดิ์ศรีของความเป็นคน และศักยภาพในความสามารถของตัวเอง สลัดตัวไปสู่ความเป็นไท รวมตัวร่วมคิด ร่วมทำเรื่องดี ๆ คนไทยสามารถสร้างประเทศไทยยุคศรีอารียะได้

เมื่อพระพุทธองค์ประทับที่เขาคิชฌกูฏเป็นครั้งสุดท้าย หมวดธรรมที่ทรงสอนมากที่สุดคือ “อภิธานิยธรรม” หรือ ธรรมะเพื่อความเจริญถ่ายเดียว อันได้แก่

<p>(๑) หมั่นประชุมกันเป็นเนืองนิตย์</p> <p>(๒) พร้อมเพรียงกันประชุม
พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม
พร้อมเพรียงกันกระทำกิจที่พึงทำ</p> <p>.....</p> <p>(๗)</p>	}	= ธรรมะเพื่อการรวมตัว ร่วมคิดร่วมทำ

จะเห็นได้ว่า หมวดธรรมะนี้คือ ธรรมะเพื่อสังคมเข้มแข็งจากการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำ ทรงสรรเสริญเป็นอันมากกว่า “อภิธานิยธรรม” มีฤทธิ มีอำนาจเพื่อความสำเร็จหรือเพื่อความเจริญ

สังคมเข้มแข็งจึงเป็นปัจจัยชี้ขาดอนาคตของประเทศ

ขณะนี้ประเทศไทยมีช่องทางสื่อสารและนักสื่อสารเป็นจำนวนมาก ถ้ามีการสื่อสารออกไปทุกช่องทาง ชักชวนให้คนไทยทั้งประเทศว่าโอกาสอยู่ต่อหน้าเราแล้ว ที่คนไทยจะมีความฝันอันยิ่งใหญ่ถึงสังคมที่ดั่งงามอันเป็นที่พึงปรารถนาของทุกคน เป็นประเทศไทยยุคศรีอาริยะ และคนไทยสามารถรวมตัวร่วมคิดร่วมทำ เพื่อสร้างประเทศไทยให้เป็นประเทศที่น่าอยู่ที่สุดตามความฝันอันยิ่งใหญ่ได้จริง

การสื่อสารที่ดี ที่มีเสน่ห์ โดนใจผู้คน จะทำให้มีการสื่อสารต่อ ๆ กันไปทั่วประเทศอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง เป็นกระแสพลังแห่งจินตนาการใหม่ กระแสพลังทางสังคมใหม่ ที่จะเปิดประตูไปสู่ประเทศไทยยุคใหม่

และด้วยการสื่อสารที่ดี ประเทศไทยยุคใหม่จะไม่เกิดซ้ำอย่างที่คิด

๗

ลักษณะ ๑๐ ประการ (ทศลักษณะ)
ของประเทศไทยยุคใหม่

คนไทยที่ร่วมกันฝันถึงประเทศไทยยุคใหม่ อันเป็นยุคศรัทธาวิริยะที่มีความสุข ความเจริญความดี ควรจะระดมความคิดกันต่อไปว่า ประเทศไทยที่จะมีความสุข ความเจริญความดีนั้นมีคุณลักษณะอย่างไร ต่อไปนี้เป็นข้อเสนอลักษณะ ๑๐ ประการ หรือทศลักษณ์ของประเทศไทยยุคใหม่ พอเป็นเค้าโครงให้คิดต่อ ไม่จำเป็นต้อง ยึดมั่นตายตัวตามนี้ คือ

(๑) สังคมที่มีบูรณภาพและดุลยภาพ

ปัญหาที่ผ่านมาคือ ส่วนต่างๆ ของประเทศไทยแยกส่วน ไม่บูรณาการกัน ทำให้ขาดดุลยภาพ จึงไม่ปรกติสุขและยั่งยืน

เปรียบเทียบกับร่างกายของเราซึ่งมีความหลากหลายสุดประมาณ ทั้งเซลล์ และอวัยวะต่างๆ เป็นล้านๆ หน่วย แต่ทั้งหมดเชื่อมโยงบูรณาการกันจึงเกิดดุลยภาพ คือความเป็นปรกติและอายุยืนยาว ถ้าปอดไปทาง ตับไปทาง หัวใจไปทาง ฯลฯ เราก็เป็นคนอยู่อย่างนี้ไม่ได้

หรือรถยนต์ซึ่งมีองค์ประกอบ ๑๐,๐๐๐ ชิ้น ทุกชิ้นต้องประกอบกันเข้าอย่าง เหมาะสม จึงจะเป็นรถยนต์ทั้งคันที่วิ่งไปได้เรียบร้อย ถ้าองค์ประกอบใดขาดไป หรือชำรุด หรือเครื่องหลุด รถยนต์คันนั้นก็วิ่งไม่ได้

ปัญหาของสังคมต่างจากร่างกายและรถยนต์ที่ยกตัวอย่างมา ที่แต่ละคนแต่ละกลุ่ม แต่ละองค์กร ยังไม่มีจิตสำนึกของ **“ความเป็นทั้งหมด”** คิดแบบแยกส่วน ทำแบบแยกส่วน ทำให้สังคมไม่มีบูรณภาพและดุลยภาพ จึงขาดความเป็นปรกติสุข และยั่งยืน ปัญหาที่เผชิญหน้ามนุษยชาติอยู่ คือการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน

มนุษยชาติยุคใหม่จึงจำเป็นต้องมี **จิตสำนึกใหญ่** ที่เห็นความเป็นหนึ่งเดียวของทั้งหมด แล้ว **จัดโครงสร้าง** การพัฒนาให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กันโดยทั่วตลอด ให้มีการ**ทำหน้าที่** (Function) ให้สังคมทั้งหมดมีความสมดุล

คนทุกคน ทุกครอบครัว ทุกชุมชน ทุกท้องถิ่น ทุกองค์กร ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเดียวกัน ถ้าส่วนใดส่วนหนึ่งเจ็บป่วยหรือพิการย่อมกระทบถึงสังคมทั้งหมด ในร่างกายของเรา ระบบไหลเวียนเลือดนำอาหารและออกซิเจนไปส่งให้เซลล์ทุกเซลล์ทั่วร่างกาย ถ้าร่างกายส่วนใดส่วนหนึ่งขาดเลือดก็จะกระทบกระเทือนชีวิตทั้งชีวิต ในสังคม ระบบเศรษฐกิจซึ่งเปรียบประดุจระบบไหลเวียนเลือด ที่จะต้องนำอาหารและพลังงานไปหล่อเลี้ยงทุกส่วนของสังคม จะทอดทิ้งส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ได้ เพราะจะกระทบความเป็นปรกติสุขของทั้งหมด

ระบบเศรษฐกิจโลกในปัจจุบันไม่ได้ถูกออกแบบมาให้คำนึงถึงทั้งหมด แต่ทำด้วยความเห็นแก่ตัวและอ้างเสรีภาพ เสรีภาพส่วนบุคคลโดยอ้างเสรีภาพของทั้งหมด จะถูกต้องได้อย่างไร อาศัยพื้นฐานมิชฌาทิภูริ โลกจึงวิกฤตและไม่ยั่งยืน ดูตัวอย่าง สหรัฐอเมริกา ที่เจเซฟ สติกลิตซ์ นักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบลกล่าวว่า การพัฒนา เป็นประโยชน์ต่อคน ๑ เปอร์เซ็นต์เท่านั้น คนยากคนจนไม่ได้ประโยชน์ แต่กลับเลวลงอีก ความเหลื่อมล้ำในสหรัฐอเมริกาจึงมากที่สุด ๆ ความเหลื่อมล้ำที่มากเกินไปทำให้ สังคมเสียสมดุล การเสียสมดุลทำให้ป่วยและไม่ยั่งยืน

ในการสร้างประเทศไทยยุคใหม่ เราจะเดินตามกระบวนทัศน์เก่าของการพัฒนา ซึ่งเป็นการพัฒนาแบบแยกส่วนต่อไปอีกไม่ได้ แต่เป็นการพัฒนาที่เชื่อมโยงทุกส่วนของสังคมให้เกิดบูรณาภาพของทั้งหมด และเกิดความสมดุล ระบบทุก ๆ ระบบ ไม่ว่าจะ เป็นระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมืองการปกครอง ระบบการศึกษา ระบบการสื่อสาร ฯลฯ ต้องคำนึงถึงทั้งหมดและเชื่อมโยงอย่างเกื้อกูลกัน เมื่อสังคมมีบูรณาภาพก็จะเกิด ดุลยภาพ ทำให้เป็นปรกติสุขและยั่งยืน

นั่นคือภาพใหญ่หรือทิศทางประเทศไทย

ข้ออื่น ๆ ที่จะตามมา เพื่อทำให้ภาพใหญ่ประเทศไทยเป็นจริง

(๒) สร้างจิตสำนึกใหม่

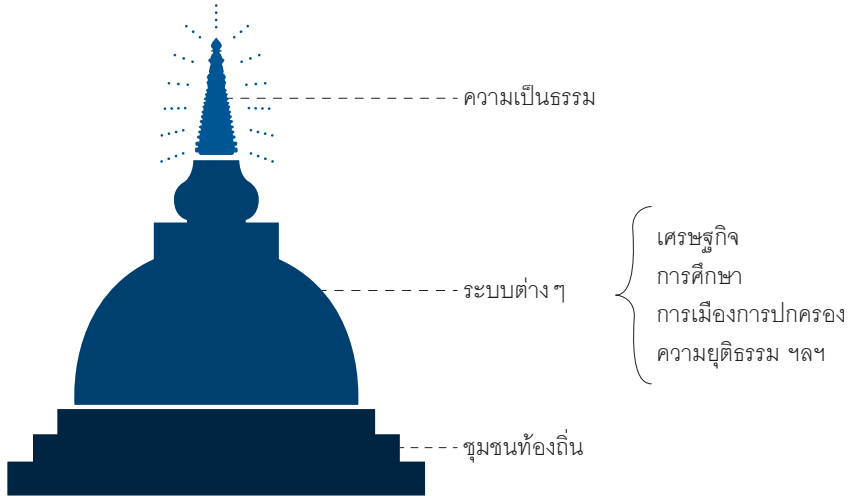
การที่จะมีบุรณภาพของสังคมทั้งหมด ผู้คนในสังคมต้องมีจิตสำนึกใหญ่ที่เข้าถึงความเป็นทั้งหมด จิตสำนึกเล็กที่เห็นแก่ตัว เห็นแก่พรรค เห็นแก่พวก หรือแม้เห็นเฉพาะองค์กร ทำให้พัฒนาแบบแยกส่วนและนำไปสู่วิกฤต ประเทศไทยยุคใหม่จึงต้องการจิตสำนึกใหม่ การศึกษาและการสื่อสารที่ดีต้องรณรงค์สร้างจิตสำนึกใหม่

(๓) สร้างฐานของประเทศให้แข็งแรง - ชุมชนท้องถิ่นคือฐานของประเทศ

โครงสร้างใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นที่ดิน พระเจดีย์ หรือประมิต ที่จะมั่นคง ฐานต้องกว้างและแข็งแรง ฐานของประเทศคือชุมชนท้องถิ่นซึ่งครอบคลุมทุกตารางนิ้วของประเทศ มีทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ เป็นที่อยู่ร่วมกันของคนส่วนใหญ่ เป็นฐานทางจริยธรรมและวัฒนธรรม ถ้าฐานของประเทศแข็งแรงทุกทาง ก็จะรองรับประเทศทั้งหมดให้มั่นคง เหมือนฐานพระเจดีย์ที่กว้างใหญ่และแข็งแรง รองรับองค์พระเจดีย์ทั้งองค์

พระเจดีย์ทุกองค์ต้องสร้างจากฐาน ที่แล้วมาเราพัฒนาประเทศดูสร้างพระเจดีย์จากยอด คืออะไร ๆ ก็จะพัฒนาแต่ข้างบน ทอดทิ้งฐานหรือทำลายฐาน เมื่อขาดฐานรองรับ สังคมทั้งหมดก็ทรุดตัวหรือพังทลายลง

ในการพัฒนาอย่างบูรณาการและสมดุล ต้องตั้ง **โครงสร้างการพัฒนาประเทศใหม่** โดยให้ฐานของประเทศแข็งแรง และระบบต่างๆ เชื่อมโยงกับฐานอย่างเกื้อกูลกัน โครงสร้างการพัฒนาควรมีรูปร่างเหมือนพระเจดีย์ คือ

รูปที่ ๑ โครงสร้างของการพัฒนาประเทศรูปพระเจดีย์

ฐานพระเจดีย์ = ชุมชนท้องถิ่น

ยอดพระเจดีย์ = ความเป็นธรรม

องค์พระเจดีย์ = ระบบต่างๆ เช่น เศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง การปกครอง ความยุติธรรม ฯลฯ

ระบบต่างๆ ต้องเชื่อมโยงกับฐานและยอด

ทุกวันนี้ระบบต่างๆ ล้วนทำแบบแยกส่วน ในการพัฒนาอย่างบูรณาการ ระบบทั้งหมดต้องบูรณาการกัน

(๕) ระบบการปกครองที่คืนอำนาจให้ประชาชนปกครองตนเอง

ในรูปของชุมชนจัดการตนเอง ท้องถิ่นจัดการตนเอง จังหวัดจัดการตนเอง โดยส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันจัดการพัฒนาอย่างบูรณาการ และพัฒนานโยบาย มีการออกกฎหมายจังหวัดปกครองตนเอง ที่มีการยกเลิกกฎหมายต่างๆ ที่ตั้งอำนาจไว้ในส่วนกลาง ระบบราชการในกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ปรับบทบาทจากการไปทำเองทั่วแผ่นดิน มาเป็นสนับสนุนชุมชนท้องถิ่นทางนโยบายและทางวิชาการ ถ้าทำดั่งนี้บ้านเมืองจะลงตัวไปได้มาก ลดความขัดแย้ง และเพิ่มสมรรถนะ

(๕) ปฏิรูประบบการเมืองและระบบราชการ

การรวมศูนย์อำนาจการปกครอง และการที่ระบบการเมืองครอบงำระบบราชการโดยสิ้นเชิง นำมาซึ่งระบบรัฐที่คอร์รัปชันและไร้สมรรถนะ อันเป็นผลร้ายต่อการพัฒนาประเทศอย่างมหาศาลและยาวนาน ในประเทศไทยยุคใหม่ ต้องปฏิรูปโครงสร้างอำนาจโดยคืนอำนาจให้ประชาชนปกครองตนเองดังกล่าวแล้ว ปฏิรูประบบการเมืองและระบบราชการให้มีความสุจริตและมีสมรรถนะ จัดความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายการเมืองและราชการเสียใหม่ ฝ่ายการเมืองมีหน้าที่ทางนโยบาย แต่ไม่ให้ครอบงำระบบราชการทั้งเนื้อทั้งตัวเหมือนเดิม ระบบราชการต้องเป็นอิสระ มีศักดิ์ศรี มีความรู้ สามารถสนองนโยบายที่ถูกต้อง ทัดทานนโยบายที่ไม่ถูกต้อง ระบบใหม่ที่คืนอำนาจให้ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง และให้ระบบราชการเป็นอิสระ โอกาสที่ฝ่ายการเมืองจะคอร์รัปชันจะน้อยมาก ยิ่งบวกกับการตรวจสอบโดยองค์กรอิสระและโดยพลังพลเมืองที่เข้มแข็ง ก็เรียกว่าคอร์รัปชันโดยนักการเมืองจะทำได้ อีกต่อไป หมดเชื้อไฟหรือแรงจูงใจที่จะทำให้หนักลงทุนทุ่มทุนและความรุนแรงที่จะเข้ามามีอำนาจทางการเมือง บ้านเมืองจะมีความสงบ และได้คนที่เหมาะสมเข้ามาบริหารประเทศ

(๖) สร้างระบบเศรษฐกิจบูรณาการ

ระบบเศรษฐกิจเป็นประจักษ์ระบบไหลเวียนโลหิต ที่นำอาหารและพลังงานไปหล่อเลี้ยงบำรุงทุกส่วนของร่างกาย จึงต้องเป็นระบบเศรษฐกิจแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงกับทุกภาคส่วนของสังคม ไม่ใช่ระบบเศรษฐกิจแบบแยกส่วน ที่สร้างความร่ำรวยเฉพาะภาคส่วนของตน เศรษฐกิจชุมชนกับเศรษฐกิจมหภาคจะต้องเชื่อมโยงอย่างเกื้อกูลกัน เศรษฐกิจชุมชนเป็นเศรษฐกิจที่บูรณาการชีวิต สังคมสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ส่วนเศรษฐกิจมหภาคเป็นเศรษฐกิจพลัง ถ้าเชื่อมโยงอย่างเกื้อกูลกันจะได้พลังการพัฒนาอย่างบูรณาการ โดยที่การพัฒนาต่างๆ ต้องการความสามารถในการจัดการมากที่สุด แต่ก็เป็นที่คนไทยขาดมากที่สุด เพราะการศึกษาแบบท่องวิชาทำให้จัดการไม่เป็น ภาคธุรกิจเป็นภาคที่มีความสามารถในการจัดการมากที่สุด ฉะนั้นเรื่อง **ภาคธุรกิจกับการพัฒนาประเทศไทย** ในด้านต่างๆ จะช่วยให้ประเทศมีสมรรถนะในการพัฒนามากขึ้น

ถ้าชุมชนท้องถิ่นกับภาคธุรกิจร่วมมือกันพัฒนาระบบการท่องเที่ยวชุมชนท้องถิ่นให้เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายครบวงจร จะเป็นพลังของการพัฒนาอย่างยั่งยืน สถาปนิกชุมชนสามารถช่วยออกแบบผังชุมชนที่สวยงามน่าอยู่ เจริญตาเจริญใจ รวมทั้งถนนหนทาง สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ที่พักคนเดินทาง รวมทั้งโฮมสเตย์ ตลาด และสินค้าชุมชน การจัดการที่กระจายรายได้อย่างทั่วถึงเป็นธรรม เศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นก็จะดี การทะนุบำรุงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมก็จะดี คนไปเที่ยวก็จะมีความสุข ได้กระจายรายได้ ได้เรียนรู้เรื่องชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างความบรรสานสอดคล้อง (Harmony) ระหว่างผู้คน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ดังนี้ เป็นต้น แต่การที่จะทำได้ ต้องการความสามารถในการจัดการสูง ซึ่งภาคธุรกิจอาจจะเข้าไปเสริมผู้นำชุมชนท้องถิ่น

(๗) ระบบความยุติธรรมที่ยุติธรรม

ความยุติธรรมเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งต่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีศักดิ์ศรีและความสุข ระบบความยุติธรรมที่เป็นทางการของรัฐซึ่งเป็นแนวตั้งคือ ตำรวจจับ → อัยการส่งฟ้อง-ผู้พิพากษาตัดสิน คนจนไม่มีทางเข้าถึงความยุติธรรม เพราะไม่มีเงิน ไม่มีเวลา ไม่มีความรู้ ไม่มีพรรคไม่มีพวก ไม่มีคนเห็นแหวดตา ดังที่มีคนจนถูกฟ้องและดำเนินคดี รวมทั้งถูกตัดสินจำคุกด้วยข้อหาบุกรุกที่ดินของตนเอง อำนาจรัฐและอำนาจเงินทำให้กรรมสิทธิ์ตามกฎหมายบิดเบี้ยวไปได้มาก สิทธิในการมีชีวิตและการเข้าถึงปัจจัยเพื่อดำรงชีวิต เช่น ที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง แต่ขณะนี้สิทธิในการเข้าถึงปัจจัยเพื่อดำรงชีวิตของคนเล็กคนน้อยคนยากคนจนกำลังถูกคุกคามขนาดหนักด้วยอำนาจรัฐและอำนาจเงินขนาดใหญ่ ทั้งจากในประเทศและที่มาจากต่างประเทศ คนเล็กคนน้อยคนยากคนจนไม่มีอำนาจเลยเมื่อเทียบกับอำนาจอันมหึมาของรัฐและทุนขนาดใหญ่ ประดุจมดกับช้าง ความเหลื่อมล้ำทางอำนาจที่มากเกินไปคือการขาดความยุติธรรม การขาดความยุติธรรมสะสมความแค้นไว้ในสังคม และไม่เป็นที่อยู่ร่วมกันอย่างสานติสุข

จำเป็นต้องมีการปฏิรูประบบความยุติธรรมขนาดใหญ่ โดยพิจารณาถึงความไม่ยุติธรรมในบริบทของสังคมเศรษฐกิจสมัยใหม่ที่ซับซ้อน ระบบตำรวจและระบบอัยการก็รวมอยู่ในระบบความยุติธรรมที่จำเป็นต้องปฏิรูปด้วย ความซับซ้อนและความยากของระบบความยุติธรรมจะทำให้ต้องการเครื่องมือในการปฏิรูปที่มีสติปัญญาและความเที่ยงธรรมสูง

(๘) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและสันติภาพ

โลกทั้งโลกเชื่อมโยงและมีผลกระทบถึงกัน บูรณภาพและดุลยภาพของประเทศไทยต้องมีทั้งภายในตัวเองและปฏิสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในโลก ถ้าประเทศไทยไม่เข้าใจความเป็นจริงที่ซับซ้อนและเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงในโลก เราจะไม่สามารถจัดการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่จะทำให้เรารักษาบูรณภาพและดุลยภาพของประเทศไทยได้ อันที่จริงคนไทยมีทักษะในการเจรจาทางการทูตมาแต่โบราณ แต่เราขาดระบบที่จะสนับสนุน เราต้องมีระบบที่สนับสนุนและสร้างคนไทยให้มีทักษะสูงในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและสันติภาพ คนไทยควรจะมีบทบาทในการสร้างสันติภาพของโลกด้วย เพราะลำพังมหาอำนาจคงทำไม่ได้ เพราะเป็นคู่อริของความขัดแย้งเสียเอง

(๙) สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และปฏิรูปการศึกษา

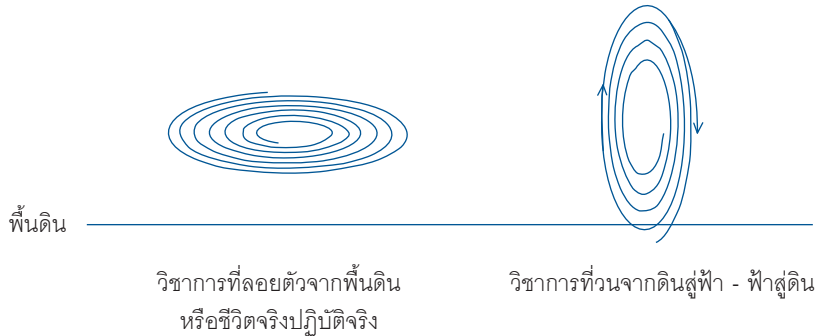
ประเทศไทยอยู่ในดินแดนที่อุดมสมบูรณ์และมีภัยพิบัติน้อย จึงมีความเนือยซาทางปัญญา สถานการณ์ปัจจุบันเปลี่ยนไป เป็นมีความยากลำบากและความซับซ้อน ซึ่งต้องการปัญญาของชาติโดยรวมค่อนข้างเร่งด่วน คนไทยต้องเปลี่ยนแปลงจากความเนือยซาเป็นความตื่นตัวในการเรียนรู้ เราต้องเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ แสวงหาความรู้ใหม่ๆ เข้ามาใช้งานให้เหมาะกับสถานการณ์ ต้องมีทักษะต่างๆ ที่เหมาะสมระบบราชการที่เกี่ยวกับการศึกษา การวิจัย และการสื่อสาร ซึ่งมีความสำคัญต่อยุทธศาสตร์ทางปัญญาก็คงจะทำงานไปเรื่อยๆ เหมือนเดิม ซึ่งไม่ทันการณ์ ทันเวลา ต้องมีการทำงานเชิงยุทธศาสตร์ ที่จะปรับเปลี่ยนสังคมไทยไปเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ให้ได้เร็ว

ปฏิรูปการศึกษาให้เรียนรู้จากฐานความเป็นจริง

ระบบการศึกษาอย่างที่มิมากกว่า ๑๐๐ ปี ทำให้ประเทศไทยอ่อนแอทุก ๆ ทาง มีความพยายามปฏิรูปเท่าใด ๆ ก็ไม่เป็นผล เพราะฐานการเรียนรู้ผิด และไม่ได้คิดจะเปลี่ยนฐานการเรียนรู้ คงพยายามปฏิรูปไปในฐานเรียนรู้เดิม ระบบการศึกษาปัจจุบันวางฐานการเรียนรู้อยู่ที่วิชา เช่น เรียนวิชาอะไร ท่องวิชาอะไร ไม่ใช่ฐานความเป็นจริงของชีวิต เมื่อเรียนไปแล้วปรากฏว่าทำงานไม่เป็น ไม่อดทน ไม่รับผิดชอบ จัดการไม่เป็น อยู่ร่วมกันไม่เป็น ครูบาอาจารย์ก็ลอยตัวอยู่เหนือความเป็นจริง

ไม่เข้าใจสภาพความเป็นจริงที่สลับซับซ้อนและเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง จึงไม่เข้าใจปัญหาและการแก้ปัญหา ระบบการศึกษาของเราจึงสร้างคนที่มีสมรรถนะต่ำ เมื่อไปรับราชการ มีอำนาจ แต่ไม่มีความรู้ในความเป็นจริงของแผ่นดินไทย นอกจากไปแก้ปัญหาก็ชุมชนท้องถิ่นไม่ได้แล้ว ยังไปเป็นภาระและก่อปัญหาให้ราษฎร ดังที่มีการต่อต้านโครงการของรัฐมากขึ้น ๆ และที่ถึงกับเกิดความรุนแรงก็มี เช่นที่ชายแดนใต้

การศึกษาควรจะเป็นพลังแก้ปัญหาได้ทุกอย่าง แบบที่พูดเล่น ๆ ว่า **“การศึกษา รักษาทุกโรค”** เช่น แก้ความยากจนได้ การที่การศึกษาจะรักษาทุกโรคได้ ต้องเปลี่ยนฐานการเรียนรู้มาเรียนรู้จากความเป็นจริงของชีวิต ในชีวิตเราต้องเรียนรู้ให้ทำอะไรเป็น เช่น นั่งเป็น ยืนเป็น เดินเป็น ทำงานเป็น จัดการเป็น อยู่ร่วมกันเป็น คิดเป็น เราก็คงต้องเรียนรู้จากการลงมือทำให้ทำเป็น การเรียนรู้แบบเดิมทำให้คนไทยขาดคุณค่าของการทำงาน (Work value) ชาติที่จะเจริญต้องมีคุณค่าในการทำงาน คนจีนที่ยากจนและไม่รู้หนังสือเลย อาศัยคุณสมบัติสองอย่างคือขยันและประหยัด สามารถตั้งเนื้อตั้งตัวและสร้างครอบครัวที่เป็นปึกแผ่นได้ การสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่จะทำให้บ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุข ถ้าการศึกษาร่วมสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่ เศรษฐกิจจะเข้มแข็ง ผู้คนจะมีคุณลักษณะใหม่ที่ทำงานเป็น อดทน รับผิดชอบ จัดการเป็น สามารถพัฒนาตนเองขึ้นไปเรื่อยๆ จะเป็นพื้นฐานให้วิชาการเข้มแข็งขึ้น วิชาการอ่อนแอทุกวันนี้เพราะล่อยตัวจากชีวิตจริง ปฏิบัติจริง (ก) อยู่กับตำราหรือการคิดเอาเอง

รูปที่ ๒ วิชาการที่ลอยตัว (ก) กับวิชาการที่มีฐานอยู่ในชีวิตจริงปฏิบัติจริง (ข)

วิญญะของวิชาการควรจะเป็นดังในรูป (ข) คือวนจากดิน (ชีวิตจริงปฏิบัติจริง) วิเคราะห์ สังเคราะห์ ยกเป็นปัญหาที่สูงขึ้น และเอาลงกลับไปใช้ใหม่ เรียกว่าวนจากดินสู่ฟ้า-ฟ้าสู่ดิน ทุกรอบจะทำให้ปฏิบัติดีขึ้นและทฤษฎีดีขึ้น

การเรียนรู้จากฐานความเป็นจริง หรือชีวิตจริงปฏิบัติจริง จะเปลี่ยนบุคลิกคนไทย เพราะการที่จะปฏิบัติอะไรให้ได้ผล ต้องคิดถึงคนอื่นและสิ่งอื่น จะแยกส่วนสุดโต่งออกไปจากความเป็นจริงก็จะไม่สำเร็จ ต่างจากการเรียนรู้จากตำราและความคิด ที่ลอยตัวจากความเป็นจริง ที่ทำให้คิดแยกส่วนสุดโต่ง รุนแรงได้ง่าย

เรื่องปฏิรูปการศึกษาที่เปลี่ยนฐานการเรียนรู้จากตำราไปเป็นเรียนรู้จากฐานความเป็นจริง เป็นเรื่องที่น่าสนใจ เพราะความเคยชินกับของเก่าๆ แต่จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยมากมายหลายมิติ เป็นเรื่องที่จะต้องได้ตรองใคร่ครวญดูให้ดี ๆ

(๑๐) พลังพลเมือง พลังผู้นำนำการเปลี่ยนแปลง นักยุทธศาสตร์การบริหาร

เรื่องที่ถูกกล่าวมา ๙ ข้อข้างต้นเป็นเรื่องสำคัญสำหรับประเทศไทยยุคใหม่ เป็นเรื่องยากๆ ทั้งสิ้น ลำพังอำนาจรัฐจะทำได้ หรือมักทำตรงข้าม **พลังพลเมือง** ที่ตื่นตัวเป็นอำนาจทางสังคมที่จะยับยั้งเรื่องไม่ดี และทำเรื่องดี ๆ ให้เกิดขึ้น ความตื่นตัวของประชาชน และรวมตัวร่วมคิดร่วมทำในทุกพื้นที่ ในทุกองค์กร และในทุกเรื่อง จะเป็นปัจจัยชี้ขาดอนาคตประเทศไทย

ผู้นำนำการเปลี่ยนแปลงในเรื่องและระดับต่างๆ จำนวนมากและคุณภาพสูง เป็นปัจจัยของความสำเร็จในการสร้างประเทศไทยยุคใหม่

นักยุทธศาสตร์การบริหาร การมีแผนดี ๆ อย่างเดียวไม่พอ ดังที่สภาพัฒน์ฯ และสภาการศึกษาก็มีแผนดี ๆ เยอะ แต่ก็ไม่ค่อยจะนำไปสู่ความสำเร็จ เพราะหน่วยปฏิบัติก็ทำไปตามครรลองเดิม ๆ ของตน การไม่มีคนเก่งนั้นก็เป็นปัญหาอย่างหนึ่ง แต่ถึงแม้มีคนเก่ง แต่ถ้าขาดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ก็ไม่สำเร็จ ครั้นสามก๊ก เล่าปี่มีขุนพลที่เก่งที่สุดคือ กวนอู เดียวหุ่ย จูล่ง แต่ก็รบไม่ชนะ ต่อเมื่อมีขงเบ้งซึ่งเป็นนักยุทธศาสตร์จึงชนะ เพราะระบบการศึกษาและระบบราชการของเราประเทศไทย

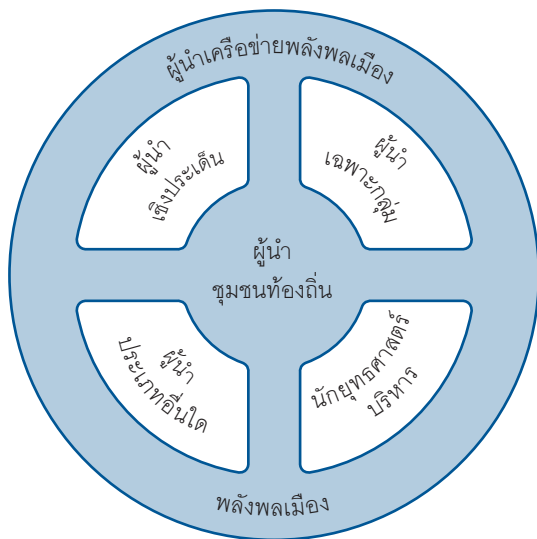
เกือบไม่มีนักยุทธศาสตร์การบริหารเลย จึงทำอะไรๆ ไม่ค่อยสำเร็จ มีแต่ทำไปเรื่อยๆ ตามกฎระเบียบหรือตามที่เคยทำ จำเป็นต้องมีการสร้างผู้นำจำนวนหนึ่งให้เป็นนักยุทธศาสตร์การบริหาร เพื่อบริหารเรื่องต่างๆ ในการสร้างประเทศไทยยุคใหม่ไปสู่ความสำเร็จ

๕

จำนวนและประเภทของผู้นำที่ต้องการ

ในการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยไปสู่ยุคศรัทธาวิริยะ มีความต้องการผู้นำหลายประเภทจำนวนมากหลายรูปข้างล่างสรุปโครงสร้างของความต้องการผู้นำที่จะขับเคลื่อนธรรมจักรแห่งการพัฒนา ซึ่งมีหลายประเภทดังต่อไปนี้

รูป ๓ ผู้นำที่จะขับเคลื่อนธรรมจักรแห่งการพัฒนาสู่ประเทศไทยยุคใหม่

- (๑) ผู้นำชุมชนท้องถิ่น
- (๒) ผู้นำเครือข่ายพลังพลเมือง
- (๓) ผู้นำเชิงประเด็น
- (๔) ผู้นำเฉพาะกลุ่ม
- (๕) ผู้นำที่เป็นนักยุทธศาสตร์บริหาร
- (๖) ผู้นำประเภทอื่นใด

ซึ่งอาจขอขยายความพอเป็นสังเขปดังนี้

(๑) ผู้นำชุมชนท้องถิ่น

โดยที่ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานของประเทศที่กว้างใหญ่และต้องการความเข้มแข็งทุกด้าน จึงต้องการผู้นำจำนวนมากหลายล้านคน

คิดคร่าว ๆ ได้ดังนี้

สภาผู้นำชุมชน แต่ละชุมชนมีผู้นำประมาณ ๕๐ คน หมู่บ้านประมาณ ๘๐,๐๐๐ หมู่บ้าน รวมกันเป็นผู้นำในสภาผู้นำชุมชนทั่วประเทศ = $50 \times 80,000 = 4,000,000$ หรือ ๔ ล้านคน ผู้นำเหล่านี้เป็น **ผู้นำตามธรรมชาติ** ที่เกิดขึ้นเองจากการทำงานร่วมกัน เช่น เป็นผู้นำกลุ่มอาชีพ ผู้นำสตรี ผู้นำเยาวชน ผู้นำกองทุน ประเภทต่าง ๆ ศิลปิน ครู พระ ปราชญ์ชาวบ้าน ฯลฯ

ผู้นำเหล่านี้มีคุณสมบัติอย่างน้อย ๕ อย่าง คือ

- (๑) เป็นคนเห็นแก่ส่วนรวม
- (๒) เป็นคนสุจริต
- (๓) เป็นคนฉลาด
- (๔) เป็นคนสื่อสารเก่ง
- (๕) เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

ผู้นำตามธรรมชาติเหล่านี้ผุดบังเกิดขึ้นเองจากการทำงานร่วมกัน ในการทำงานร่วมกัน ชาวบ้านก็จะรู้หมดว่าใครเป็นอย่างไร คนที่ไม่เห็นแก่ส่วนรวมหรือไม่สุจริตก็ไม่ใช่ที่ยอมรับ โดยเปรียบเทียบผู้นำตามธรรมชาติจึงมีคุณสมบัติสูงกว่าผู้นำโดยการเลือกตั้งหรือแต่งตั้ง ผู้นำชุมชนที่มีคุณภาพและมีจำนวนเป็นล้านคนเหล่านี้จึงเป็นพลังมหาศาล ควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีศักยภาพยิ่งๆ ขึ้นไป เช่น โดยให้ได้รับข่าวสารข้อมูล ความรู้ มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือมีโอกาสเรียนรู้ บางสิ่งบางอย่างที่เขาสนใจ สภาก่อตั้งชุมชนเป็นกลไกตามกฎหมายที่นั่นจะเป็นเครื่องมือส่งเสริมผู้นำชุมชน

ผู้นำท้องถิ่นระดับตำบล เรามีตำบลประมาณ ๘,๐๐๐ ตำบล มี อบต. หรือเทศบาลเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่น ถ้ามีผู้นำทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ สมมติว่า ๕๐ คนต่อตำบล ทั้งประเทศก็จะมีผู้นำระดับตำบล $50 \times 8,000 = 400,000$ คน

ผู้นำระดับจังหวัด ในเรื่องจังหวัดจัดการตนเองนั้น มีเรื่องต่างๆ ต้องทำมาก จึงจำเป็นต้องมีผู้นำหลายประเภท ทั้งตามประเด็น ตามกลุ่ม นักยุทธศาสตร์บริหาร และอื่นๆ จำนวนยังประมาณมิได้

รวมว่าผู้นำชุมชนท้องถิ่นต้องการหลายล้านคน เป็นฐานที่กว้าง ซึ่งต่อไปจะขึ้นมาเป็นผู้นำประเภทและระดับต่างๆ รวมทั้งระดับชาติ ในสหรัฐอเมริกา ประธานาธิบดีหลายคนเคยเป็นผู้ว่าการรัฐหรือผู้นำท้องถิ่นมาก่อน

(๒) ผู้นำเครือข่ายพลังพลเมือง

พลังพลเมืองเป็นปัจจัยที่ขาดอนาคตของประเทศ เราอยากเห็นการเปลี่ยนแปลงที่ราษฎรธรรมดาๆ เปลี่ยนเป็นพลเมือง คือมีสำนึกในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตนเอง ตระหนักในเสรีภาพและศักยภาพของตนเอง สามารถรวมตัวร่วมคิดร่วมทำในสิ่งดีๆ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ในการนี้ต้องการผู้นำหรือกัลยาณมิตรที่ชี้ชวนหรือส่งเสริมการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำ เราต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมทางดีเป็นสังคมทางราบ ที่ผู้คนมีความเสมอภาค มีภราดรภาพ สามารถรวมตัวกันเป็นสังคมเข้มแข็งหรือเครือข่ายพลังพลเมืองเต็มประเทศ จึงต้องการผู้นำนำสร้างเครือข่ายพลังพลเมืองจำนวนมาก

(๓) ผู้นำเชิงประเด็น

เรามีเรื่องเชิงประเด็นที่ต้องปฏิรูปจำนวนมาก เช่น การเมือง การปกครอง กฎหมาย ความยุติธรรม ทรัพยากร การศึกษา เศรษฐกิจ ฯลฯ ในประเด็นต่างๆ เหล่านี้ล้วนต้องการผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ

(๔) ผู้นำกลุ่ม

เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน กลุ่มเกษตรกร ผู้ใช้แรงงาน ฯลฯ

(๕) ผู้นำที่เป็นนักบริหารยุทธศาสตร์

การที่จะเอาชนะสิ่งยาก ต้องการนักยุทธศาสตร์หรือนักบริหารยุทธศาสตร์ สังคมไทยมีนักบริหารยุทธศาสตร์น้อยมาก เพราะความเคยชินกับระบบการทำงานแบบข้าราชการ ที่เน้นการทำตามกฎระเบียบมากกว่ามุ่งผลสัมฤทธิ์ หรือการคิดเชิงเทคนิคเท่านั้นแบบนักวิชาการ ซึ่งเป็นการ “คิดเล็ก” นักยุทธศาสตร์ต้อง “คิดใหญ่” มองผลสัมฤทธิ์ใหญ่ และตั้งคำถามใหญ่ ยกตัวอย่างเช่น เรามีความรู้มาตั้ง ๒๐-๓๐ ปีแล้วว่า เลี้ยงเด็กเล็กอย่างไรจึงจะเติบโตขึ้นเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข แต่นักวิชาการก็ตั้งคำถามใหญ่ว่า “ทำอย่างไรสิ่งที่ว่าดีจะเกิดขึ้นกับเด็กทั้งประเทศ” นี่เป็นคำถามเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์แล้ว ไม่ใช่แค่เทคนิควิธีเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงระบบทั้งหมด ผู้เกี่ยวข้อง ปัจจัยที่จะส่งเสริม ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค จะต้องทำอะไร กับใคร อย่างไร ใช้อะไรเป็นเครื่องมือหลัก เครื่องมือรอง เพื่อให้เกิดผลสำเร็จกับเด็กทั้งประเทศในเวลาไม่นาน เพราะเรื่องคุณภาพเด็กและเยาวชนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่ออนาคตของชาติ แต่เราขาดนักยุทธศาสตร์ เรื่องนี้ก็ไม่เกิด

หรืออย่างเรื่องผู้สูงอายุ อาจจะมีหน่วยงานจัดตั้งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุได้ ๑๐๐-๒๐๐ คน นั่นคือการทำงานทางวิชาการ ถ้าจะทำงานทางยุทธศาสตร์ต้อง “คิดใหญ่” ว่าทำอะไรผู้สูงอายุทั่วประเทศจะดีขึ้น ขณะนี้มีเท่าไร อยู่ที่ไหน กำลังเพิ่มขึ้นด้วยอัตราเท่าไร ระบบการดูแลทั้งหมดเป็นอย่างไร ตั้งแต่ดูแลตนเอง โดยครอบครัว โดยชุมชน สถานีอนามัย โรงพยาบาลชุมชน ใครทำหน้าที่ เทคโนโลยีที่ใช้ ระบบการเงินที่จะเป็นไปได้อย่างไร ถ้าเรามีนักยุทธศาสตร์เก่งๆ ก็สามารถพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีความทั่วถึง คุณภาพดี มีประสิทธิภาพ ถ้ามีแต่นักวิชาการที่คิดเชิงยุทธศาสตร์ไม่เป็น เรื่องทั้งหมดจะวิ่งเข้าสู่ภาวะวิกฤต

หรืออย่างเรื่องความรุนแรงที่จังหวัดชายแดนใต้ เรามีมหาวิทยาลัยหลายแห่ง อยู่ในภาคใต้ อาจารย์ทั้งหลายก็ทำการสอนตามสาขาของตนๆ หรือทำวิจัยบ้าง เล็กๆ น้อยๆ แบบที่เขาเรียกว่า technic-oriented research คือเอาวิชาที่ตัวรู้เป็นตัวตั้ง ทั้งหมดไม่มีหวังอะไรเลยที่จะแก้ปัญหาได้ เพราะขาดนักยุทธศาสตร์ที่ “คิดใหญ่” ที่จะแก้ปัญหาให้ได้ มีสมมติฐานที่ถูกต้องว่าปัญหาเกิดจากอะไร และมุ่งไปถอดสลักสาเหตุของปัญหา ความที่มหาวิทยาลัยไม่คุ้นเคยกับการคิดเชิงยุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยจึงไม่สามารถก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ใหญ่ๆ ให้กับประเทศ

การทำแผนเท่านั้นไม่พอ

เรามีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนอื่นๆ ซึ่งก็ผ่านการคิดค้นมาเป็นอย่างดี แต่การมีแผนดีไม่การันตีว่าจะได้ผลดี เพราะผู้ปฏิบัติก็ปฏิบัติไปตามความคิดและความเคยชินเดิมๆ นอกเหนือไปจากแผน ต้องมีนักยุทธศาสตร์เข้ามาขับเคลื่อนไปสู่ความสำเร็จ นักยุทธศาสตร์ต้องโยงองค์ประกอบหลายอย่างเข้ามาเชื่อมโยงกัน เช่น ความรู้ นโยบาย แผน ผู้ปฏิบัติ ฝ่ายสนับสนุน การเคลื่อนไหวทางสังคม เป็นต้น

กพร. เคยมีหลักสูตรสร้างคนรุ่นใหม่ให้เป็นนักบริหารการเปลี่ยนแปลงรุ่นละ ๔๐ คน อยู่ ๔-๕ ปี โดยเริ่มแรกมี ดร.ชาติชาย ณ เชียงใหม่ จากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เป็นผู้อำนวยการ เข้าใจว่าตอนนี้เลิกไปแล้ว พูดถึงสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ หรือนิด้า ซึ่งตั้งขึ้นเพื่อพัฒนานักบริหารตามชื่อ น่าจะทบทวนดูว่าได้สร้างนักยุทธศาสตร์การบริหารเก่งๆ ขึ้นมาได้มากน้อยเพียงใด

หลายกระทรวงหรือทุกกระทรวงได้ตั้งสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ขึ้นมา ก็คงจะมีผู้เสนอรัฐบาลว่า เรื่องนโยบายและยุทธศาสตร์เป็นเรื่องสำคัญ แต่ต้องระวังว่า สักแต่ว่ามีแต่ชื่อ ไม่มีของจริงคือผู้เชี่ยวชาญงานทางนโยบายและยุทธศาสตร์ คงจะเป็นทางผ่าน หรือ stepping stone ของข้าราชการที่จะไปกินตำแหน่งอื่นๆ ต่อไป ทุกกระทรวงต้องการนักนโยบายและยุทธศาสตร์เก่งๆ ที่สามารถทำงานได้ต่อเนื่อง (ไม่ใช่ทางผ่าน) และสร้างคนอื่นๆ ให้เป็นนักนโยบายและยุทธศาสตร์

ที่กล่าวมาค่อนข้างยืดยาวในเรื่องนี้ เพราะเราต้องการผู้นำที่เป็นนักยุทธศาสตร์
เก่งๆ สำหรับประเทศไทยยุคใหม่ ซึ่งต้องการงานสร้างสรรค์จำนวนมาก ส่วนจะมีวิธี
สร้างผู้นำที่เป็นนักยุทธศาสตร์อย่างไร ก็ลองปรึกษาหารือกันอย่างจริงจัง และอย่าลืม
ปรึกษาฝ่ายเสนาธิการของกองทัพ และกับภาคธุรกิจ เพราะในงานของการสงคราม
และธุรกิจ เขาต้องการการคิดและทำงานเชิงยุทธศาสตร์

(๖) ผู้นำประเภทอื่นใด

ที่ไม่ได้กล่าวถึง แต่มีความต้องการตามสถานการณ์ของการทำงาน

๕

ระบบการสร้างผู้นำ

เนื่องจากผู้นำเพื่อสร้างประเทศไทยยุคใหม่มีจำนวนมากและมีคุณภาพสูง ควรจะมองการสร้างผู้นำ**เชิงระบบ** ไม่ใช่เพียงเทคนิคหรือเพียงว่าฉันได้จัดหลักสูตรอบรมแล้ว แต่ต้องมองต้นไม้มทั้งต้นและบริบทของมัน คือตั้งแต่เมล็ดพันธุ์ ราก ลำต้น กิ่ง ก้าน ใบ ผล ดิน น้ำ อากาศ มิฉะนั้นอาจไปทำอะไรที่ก้านเล็ก ๆ ก้านหนึ่ง แล้วคิดว่าได้ทำทั้งหมดแล้ว

อีกประการหนึ่งที่สำคัญคือ **การสร้างผู้นำที่มีฐานอยู่ในการปฏิบัติจริง**

อย่าเอาอย่างการศึกษาในสถาบันการศึกษาไทย ที่ทั้งผู้สอนและผู้เรียนไม่มีฐานอยู่ในการปฏิบัติจริง ซึ่งไปต่อไปได้ยาก การเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริง จะขยายผลและเพิ่มคุณภาพขึ้นเรื่อย ๆ ตลอดเวลา

ต่อไปนี้จะกล่าวถึงวิธีการและเครือข่ายการสร้างผู้นำที่ครอบคลุมทั้งประเทศ

๑. วิธีการสร้างผู้นำ

(๑) ผู้นำที่เกิดจากการปฏิบัติ

ในกระบวนการปฏิบัติในเรื่องต่างๆ จะเกิดผู้นำตามธรรมชาติขึ้นมาจำนวนมาก เช่น ในกระบวนการชุมชนจัดการตนเอง ท้องถิ่นจัดการตนเอง จังหวัดจัดการตนเอง จะเกิดผู้นำขึ้นมาเป็นล้านคน หรือในกระบวนการสมัชชาสุขภาพ สมัชชาปฏิรูป การต่อต้านคอร์รัปชัน ควรส่งเสริมให้มีเครือข่ายพัฒนาประเทศไทย หรือปฏิรูปประเทศไทย โดยกลุ่มและเรื่องต่างๆ เช่น เครือข่ายสตรีกับการพัฒนาประเทศไทย ภาคธุรกิจกับการพัฒนาประเทศไทย คนรุ่นใหม่กับการพัฒนาประเทศไทย พระสงฆ์กับการพัฒนาประเทศไทย เครือข่ายเยาวชนระดับตำบลกับการพัฒนา ฯลฯ เครือข่ายการปฏิบัติต่างๆ เหล่านี้จะสร้างผู้นำตามธรรมชาติขึ้นมาเป็นจำนวนมาก ควรมี **เวทีภาคีพัฒนาประเทศไทย** หรือภาคีปฏิรูปประเทศไทย เป็นเครื่องมือประสานงานภาคีและเครือข่ายต่างๆ

(๒) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และครุ่นคิด

ผู้นำในการปฏิบัติข้างต้นควรมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และครุ่นคิดเพื่อให้มีกำลังยิ่งๆ ขึ้น **สสส.** ได้ส่งเสริมให้มีตำบลศูนย์ฝึกประมาณ ๘๔ แห่ง ซึ่งเป็นตำบลที่มีผู้นำที่เข้มแข็ง เปิดโอกาสให้ผู้นำตำบลอื่นๆ เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขยายตัวเพื่อให้เป็นระบบยิ่งขึ้น ในแต่ละจังหวัดอาจจัดให้มี **สถาบันวิจัยและพัฒนาผู้นำประจำจังหวัด** เพื่อสำรวจสถานะผู้นำทั้งจังหวัด และจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และครุ่นคิด รวมทั้งสนับสนุนในเรื่องอื่นๆ ให้การพัฒนาผู้นำที่ต้องการเกิดเต็มพื้นที่จังหวัด

(๓) การสร้างผู้นำในสถาบันการศึกษาทุกระดับ

ระบบการศึกษาเป็นระบบที่ใหญ่มาก แต่เมื่อมุ่งที่ท่องวิชาจึงเสียของและเสียโอกาสไปมาก แต่ถ้าระบบการศึกษามุ่งสร้างบุคลิกของคนไทยที่พึงปรารถนาสำหรับประเทศไทยยุคใหม่ ก็สามารทำได้มาก และมีผลมหาศาล บุคลิกอย่างหนึ่งที่พึงปรารถนาก็คือ การเป็นผู้นำสำหรับประเทศไทยยุคใหม่ ทั้งนี้ควรทำทุกระดับการศึกษา มหาวิทยาลัยทุกมหาวิทยาลัยควรมีหลักสูตรผู้นำยุคใหม่ สำหรับทั้งคนในมหาวิทยาลัยและนอกมหาวิทยาลัย

หลายมหาวิทยาลัยมีหลักสูตรนักบริหาร ควรจะปรับปรุงเป็นหลักสูตรสร้างผู้นำ โดยเน้นที่การมีวิสัยทัศน์ (Vision) และความสามารถในการโยงวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติ (Vision to Mission) มหาวิทยาลัยสามารถรวบรวมความรู้จากทั่วโลกว่าหลักสูตรในการสร้างผู้นำเขาทำอย่างไรกันบ้าง เลือกหรือผสมวิธีที่คิดว่าดีที่สุดทดลองทำ วิจัยและพัฒนาให้ดีขึ้นเรื่อยๆ มหาวิทยาลัยทั้งหมดก็สามารถสร้างผู้นำได้อย่างมหาดศาล

(๔) องค์กรต่างๆ ที่มีหลักสูตรอบรมผู้นำ

มีองค์กรต่างๆ มากขึ้นเรื่อยๆ ที่มีหลักสูตรอบรมผู้นำ เช่น วปอ. สถาบันพระปกเกล้า สถาบันตลาดทุน มูลนิธิชัยพัฒนาและโครงการตามพระราชดำริ มูลนิธิสัมมาชีพ คนน. (เครือข่ายพัฒนาศักยภาพผู้นำการสร้างสุขภาวะ) การอบรมในองค์กรธุรกิจ ฯลฯ หลักสูตรเหล่านี้ ถ้าผนวกกับการสร้างวิสัยทัศน์ประเทศไทยยุคใหม่เข้าไปด้วย ก็จะเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกันมากขึ้น และยังมียุทธศาสตร์อื่นๆ ที่สามารถจัดหลักสูตรสร้างผู้นำสำหรับประเทศไทยยุคใหม่เพิ่มได้อีกมาก

(๕) สถาบันวิจัยและพัฒนาผู้นำระดับชาติ

ควรมีสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้นำระดับชาติ อาจเป็นเครือข่ายของหลายสถาบันที่ทำงานเชื่อมโยงกัน ทำหน้าที่เชิงระบบระดับชาติ ดังนี้

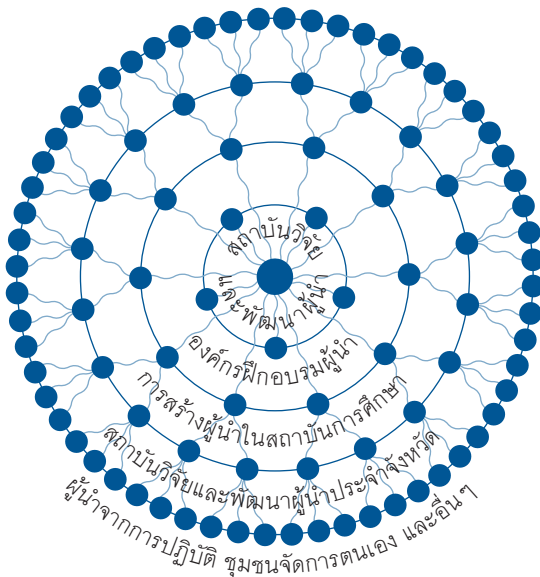
- (๑) ศึกษารวบรวมองค์ความรู้การพัฒนาผู้นำจากทั่วโลก
- (๒) ศึกษาสำรวจ (Mapping) เรื่องผู้นำและการฝึกอบรมผู้นำของประเทศไทยทั้งหมด
- (๓) สนับสนุนความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายสร้างผู้นำทั้งประเทศ และต่อยอดให้ดียิ่ง ๆ ขึ้น
- (๔) พัฒนานโยบายให้การสร้างผู้นำเพื่อประเทศไทยยุคใหม่่งอกงาม เบ่งบานได้ผล

(๖) ที่ประชุมภาคีการสร้างผู้นำ

เนื่องจากการสร้างผู้นำมีทั้งฝ่ายปฏิบัติ ฝ่ายฝึกอบรม ฝ่ายวิจัย ฝ่ายนโยบาย ฝ่ายสนับสนุน ควรมีการจัดประชุมภาคีการสร้างผู้นำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อติดตามความก้าวหน้า แก้ไขปัญหา สนับสนุน และพัฒนานโยบาย ให้เรื่องทั้งหมดได้ผลดียิ่งขึ้น

๒. เครือข่ายการพัฒนาผู้นำเพื่อประเทศไทยยุคใหม่

ที่อธิบายมาตามข้อ ๑ จะเห็นว่าการพัฒนาผู้นำ ณ จุดต่างๆ เชื่อมโยงกัน เป็นเครือข่าย และควรพยายามให้เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย ดังแสดงด้วยภาพ

รูป ๔ การพัฒนาผู้นำ ณ จุดต่างๆ ควรเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย

ถ้าเครือข่ายของการปฏิบัติ การฝึกอบรม การวิจัย และนโยบายเชื่อมโยง
ถึงกัน การแสวงหาแห่ง **ปฏิบัติ - ปฏิเวธ - ปริยัติ** จะเชื่อมโยงส่งเสริมกันไปมา
ทั้งระบบ ส่งผลให้ทุกอย่างดีขึ้นเรื่อยๆ ไม่สิ้นสุด

๖

ที่ประชุมภาคีการสร้างผู้นำ
เพื่อประเทศไทยยุคใหม่

โดยที่การเปิดประตูสู่ประเทศไทยยุคใหม่ ซึ่งควรเป็นยุคศรียาริยะ ต้องการพัฒนาเรื่องดี ๆ ที่สร้างสรรคจำนวนมาก ดังที่ยกตัวอย่างในเรื่องทศลักษณ์ประเทศไทยในตอนที่ ๒ จึงต้องการผู้นำในระดับและเรื่องต่าง ๆ จำนวนมาก มีกลุ่มองค์กร สถาบัน ที่ทำหรือควรทำเรื่องการสร้างผู้นำจำนวนมาก ควรจัดให้มี **“ที่ประชุมภาคีการสร้างผู้นำเพื่อประเทศไทยยุคใหม่”** เป็นประจำ โดยเชิญผู้ที่มีส่วนหรือควรมีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้เชี่ยวชาญเรื่องผู้นำ ผู้ปฏิบัติ องค์กรสนับสนุน ฝ่ายนโยบาย

เริ่มต้นจาก **“การก่อตัวขึ้นเอง”** (Self-organized) ของคนจำนวนหนึ่งให้เห็นความสำคัญของเรื่องนี้ และต้องการทุ่มเทชีวิตกับเรื่องการสร้างผู้นำ **“การก่อตัวขึ้นเอง”** เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ทำให้เกิดสิ่งมีชีวิตจากสิ่งไม่มีชีวิตบนโลกนี้ การก่อตัวขึ้นเองเป็นธรรมชาติ และมีคุณภาพมากกว่าการแต่งตั้งคณะกรรมการ คณะกรรมการตั้งมากมายที่เมื่อแต่งตั้งแล้วได้คนที่ไม่เหมาะสมบ้าง คนที่เข้ากันไม่ได้บ้าง ทำให้เรื่องดี ๆ แท้งหรือพิการแต่กำเนิดก็มี แต่การก่อตัวขึ้นเองนั้นได้คนที่เป็นของจริงและมีใจให้กัน จึงมารวมตัวร่วมคิดร่วมทำ ทำให้มีความสุข และงานมีความก้าวหน้าเป็นลำดับ ๆ ไป

กลุ่มคนที่ก่อตัวกันขึ้นมาเอง ควรสำรวจหาข้อมูลเบื้องต้นว่า มีใครบ้างที่มีความรู้ ความชำนาญ และสนใจเรื่องนี้ และองค์กรใดบ้างที่จะสนับสนุน เช่น **พอช. สสส.** แล้วจัดประชุมปรึกษาหารือ จากการประชุมปรึกษาหารือจะรู้ว่าไม่มีใครหรือองค์กรใดอีกที่ควรจะมาช่วยเป็นภาคีในการสร้างผู้นำ

ต่อไปจัด **ประชุมภาคีสร้างผู้นำ** อย่างสม่ำเสมอ เช่น ทุก ๑ หรือ ๒ เดือน การมีที่ประชุมภาคีจะมีความยืดหยุ่นมากกว่ามีคณะกรรมการซึ่งมีความตายตัวมากกว่า ภาคีนั้นเมื่อก้าวหน้าไปก็จะปรับตัวเองไปได้เรื่อยๆ คือภาคีได้ไม่ถูกจริตักจะเลิกร้างไปเอง แต่จะมีคนและองค์กรใหม่ๆ ที่เห็นประโยชน์ร่วมกันเพิ่มเข้ามา

กลุ่มคนที่ก่อตัวขึ้นมากก็จะพัฒนาไปเป็น **“สถาบันวิจัยและพัฒนาผู้นำ”** ระดับชาติ โดยจะเรียกชื่อนี้หรือไม่ก็แล้วแต่ อาจเป็นความร่วมมือจากบุคคลจากหลายสถาบัน หรือเป็นในรูปของเครือข่าย โดยสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้นำสามารถทำหน้าที่ดังนี้

- (๑) รวบรวมความรู้เรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาผู้นำจากทั่วโลก
- (๒) เป็นแหล่งข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการสร้างผู้นำ
- (๓) วิจัยเชิงระบบเกี่ยวกับการสร้างผู้นำ
- (๔) ให้การฝึกอบรมการสร้างผู้นำและพัฒนาให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้น
- (๕) ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างผู้นำเชิงนโยบายและวิชาการ
- (๖) แสวงหาการสนับสนุนระบบการสร้างผู้นำจากองค์กรของรัฐและเอกชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- (๗) เป็นคณะเลขานุการของที่ประชุมภาคีพัฒนาผู้นำ

ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง “ที่ประชุมภาคีพัฒนาผู้นำ” กับ “สถาบันวิจัยและพัฒนาผู้นำระดับชาติ” จะทำให้เกิดความก้าวหน้าและถักทอเครือข่ายผู้นำทั่วประเทศ (ตามรูปที่ ๔) เป็นลำดับไป ร่วมกับการสร้างคุณลักษณะ ๑๐ ประการ หรือทศลักษณ์ประเทศไทยของประเทศไทยยุคใหม่ ที่คนไทยควรจะร่วมกันสร้างให้เป็นยุคศรีอาริยะ

— คนรุ่นใหม่กับการพัฒนาประเทศไทย —

ประเวศ วะสี
(๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๗)

๑

คนรุ่นใหม่มีจำนวนมากและเป็นอนาคตของประเทศ

คนรุ่นใหม่ เป็นคำหลวมๆ หมายถึงคนอายุยังไม่มากนัก คนมีความคิดใหม่ๆ หรือคนที่มีความกระตือรือร้น หรือมีไฟที่จะพัฒนาประเทศไทย คนเหล่านี้มีจำนวนมากและเป็นอนาคตของประเทศไปอีกยาวไกล คนเหล่านี้ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาสมัยใหม่ในแขนงวิชาต่างๆ หลายคนได้รับปริญญาโท หรือปริญญาเอก จากภายในประเทศก็มี จากต่างประเทศก็มี คนเหล่านี้ล้วนแต่มีความรักชาติ และอยากมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ แต่ไม่ทราบว่าจะจับแง่มุมไหนหรือเข้ามาได้อย่างไร เพราะระบบการพัฒนาประเทศที่เป็นทางการเป็นระบบปิด ที่คนในสังคมเข้าร่วมด้วยยาก ถ้าคนรุ่นใหม่มีบทบาทในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ซึ่งมีหลายด้านตามความชอบหรือความถนัด จะเป็นพลังมหาศาลในชาติ และต่อเนื่องไปได้ยาวนาน เพราะคนรุ่นใหม่อายุยังไม่มาก อนาคตยังยาวไกล ต่างจากผู้อาวุโสที่อดีตยาวอนาคตสั้น แต่ถ้าต่อเชื่อมกันก็น่าจะดี ฉะนั้นถ้ามีการส่งเสริมบทบาทของคนรุ่นใหม่กับการพัฒนาประเทศไทยน่าจะเป็นสิ่งที่ดี

๒

คนรุ่นใหม่กับประเด็นการพัฒนาประเทศไทย

คนรุ่นใหม่มีความรู้และทักษะทางเทคนิคในแขนงใดแขนงหนึ่งตามที่เรียนมา แต่มักไม่เข้าใจประเด็นการพัฒนาประเทศไทย การทำงานโดยเอาเทคนิคเป็นตัวตั้งอย่างที่ทำทั่วไปในมหาวิทยาลัยมักเข้าไม่ถึงการพัฒนา ถ้ากลับกันคือเอาการพัฒนาเป็นตัวตั้งแล้วเอาเทคนิคเป็นเครื่องมือ ก็จะเริ่มต้นได้ และทำให้เกิดความก้าวหน้าเป็นลำดับ ๆ ไป ฉะนั้นจุดคานงัดของเรื่องนี้จึงอยู่ที่ทำให้คนรุ่นใหม่เข้าถึงประเด็นการพัฒนาประเทศไทย

ขณะนี้ภาคีพัฒนาประเทศไทยในเรื่องต่าง ๆ อยู่มากพอสมควร จึงควรมีการเข้าหากัน คือคนรุ่นใหม่แสวงหาว่ามีใครทำเรื่องดี ๆ อยู่บ้างแล้วเข้าไปร่วม ขณะเดียวกันภาคีพัฒนาประเทศไทยก็ควรสนใจคนรุ่นใหม่ และพยายามชักชวนให้มาทำงานร่วมกัน

ในแต่ละจังหวัดคนรุ่นใหม่อาจรวมตัวกันเป็น “ชมรมคนรุ่นใหม่เพื่อพัฒนาประเทศไทย จังหวัด...” หรือจะก่อตั้งเป็นมูลนิธิพัฒนาจังหวัด หรือในชื่ออื่นใดก็ได้แล้วแต่ องค์กรเหล่านี้ทำการสำรวจข้อมูลว่ามีใครกำลังทำอะไรดี ๆ อยู่บ้างในจังหวัด และในประเทศฐานข้อมูลนี้จะทำให้คนรุ่นใหม่มี “แผนที่เดินทาง” ว่าต้องการร่วมทำอะไร หรือทำเรื่องใหม่ที่ยังไม่มีใครทำได้

ขณะเดียวกันภาคีพัฒนาประเทศไทยก็อาจประชุม “ภาคีพัฒนาประเทศไทย” ทั้งในระดับชาติ และระดับจังหวัด และชักชวนให้คนรุ่นใหม่เข้าร่วมประชุมด้วย เพื่อเห็นประเด็นการพัฒนาประเทศไทย

๓

ตัวอย่างประเด็นพัฒนาประเทศไทย

๑๓ ประเด็นพัฒนาประเทศไทยที่ยกมาเป็นเพียงตัวอย่าง แต่ใคร ๆ ก็สามารถเพิ่มเติมได้อย่างเต็มที่ ประเด็นได้แก่

รูปที่ ๑ ตัวอย่างประเด็นการพัฒนาประเทศไทย

- **ปฏิรูปประเทศ** เรื่องนี้กลายเป็นระบียบวาระแห่งชาติไปแล้วที่มีคนร่วมคิดร่วมทำจำนวนมาก และมีกลไกที่เป็นทางการเกิดขึ้นคือ สภาปฏิรูป การปฏิรูปประเทศไทยนั้นจะครอบคลุมหลายเรื่องและต้องทำเป็นระยะยาว คนรุ่นใหม่ที่สนใจจะติดตามและเข้าร่วมเรื่องนี้ได้โดยไม่ยาก

เนื่องจากเป็นระบียบวาระแห่งชาติ สื่อมวลชนจะรายงานเรื่องนี้ตลอดเวลา ประเด็นอื่น ๆ ที่จะกล่าวตามมาเกือบทั้งหมดก็จะรวมอยู่ในการปฏิรูปประเทศไทยด้วย

- **ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง** เรื่องการคืนอำนาจให้ประชาชนปกครองตนเองให้ได้มากที่สุดจะเป็นเรื่องสำคัญที่สุดเรื่องหนึ่งในการปฏิรูปประเทศไทย ซึ่งในขณะนี้ก็มีคลื่นเคลื่อนไหวในพื้นที่กันแล้วในรูปของชุมชนจัดการตนเอง ท้องถิ่นจัดการตนเอง จังหวัดจัดการตนเอง ในเรื่องนี้จะต้องการคนรุ่นใหม่เข้าไปร่วมมากที่สุดเพราะพื้นที่มีมากทุกจังหวัด และกระบวนการจัดการตนเองมีประเด็นมากมาย เช่น การจัดการพัฒนาอย่างบูรณาการ เศรษฐกิจชุมชน สุขภาพชุมชน สถาบันการเงินของชุมชน การท่องเที่ยวชุมชน ระบบข้อมูลข่าวสารชุมชน ฯลฯ

เนื่องจากชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานของประเทศ การพัฒนาต้องทำให้ฐานของประเทศแข็งแรงประเทศจึงจะมั่นคง ถ้าคนรุ่นใหม่เข้าไปทำงานกับชุมชนท้องถิ่นกันให้มาก ๆ จะเข้าใจประเด็นประเทศไทย และสามารถเชื่อมโยงกับเรื่องอื่น ๆ ต่อไป

มีองค์กรหลายองค์กรส่งเสริมชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง เช่น **พอช. สสส. สทพ.** (สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา) สภาพัฒนาการเมือง โครงการในพระราชดำริฯ มูลนิธิชัยพัฒนา มูลนิธิปิดทองหลังพระฯ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กรมการพัฒนาชุมชน ฯลฯ

• **ปฏิรูปการศึกษา** ก็พูดกันอยู่ทั่วไปว่าการศึกษาไทยอ่อนแอจำเป็นต้องมีการปฏิรูป แต่ก็ปฏิรูปกันมาหลายครั้งแล้วไม่ประสบความสำเร็จ ต้องตีประเด็นให้แตกต่างที่ปฏิรูปไม่สำเร็จเพราะอะไร ระบบการศึกษาที่ติดขัดน่าจะอยู่ที่ ๒ เรื่องใหญ่ๆ คือ

(1) **ระบบการศึกษาที่อยู่ในปัจจุบันเป็นระบบควบคุม** ในขณะที่การศึกษาควรเป็นความงอกงามอย่างหลากหลายอันไม่มีที่สิ้นสุด การปฏิรูปต้องเลิกระบบควบคุม เปลี่ยนเป็นระบบส่งเสริมความงอกงามอย่างหลากหลาย ไม่ควบคุมให้มีมาตรฐานเดียว

(2) **ฐานการเรียนรู้อยู่ที่การท่องหนังสือ** ทำให้ทำอะไรๆ ไม่เป็น ควรเปลี่ยนฐานการเรียนรู้ ไปเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ

เพื่อให้สอดคล้องกับข้อ ๒. ข้างต้น ชุมชน ท้องถิ่น จังหวัดจัดการตนเอง ควรจะจัดการการศึกษาเองด้วยให้สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ ขณะนี้มีประชาคมจังหวัดบางจังหวัด เริ่มต้นจากจังหวัดกระบี่จัดตั้งสภาการศึกษาจังหวัด

ที่ไม่ใช่สภาการศึกษาของทางราชการ แต่เป็นความร่วมมือของทุกฝ่าย สภาการศึกษาจังหวัดจะเป็นเครื่องมือของการปฏิรูปการศึกษาของจังหวัด

สสค. (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน) ซึ่งตั้งขึ้นโดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีได้ทำงานปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อคนทั้งมวล โดยเอาจังหวัดเป็นตัวตั้งมา ๓ ปีเศษ องค์กรนี้กำลังจะปรับตัวโดยมีพระราชบัญญัติรองรับให้เป็นเครื่องมือการทำงานเชิงยุทธศาสตร์เพื่อการปฏิรูปการศึกษา

- **เครือข่ายเยาวชนทุกตำบล** ในทุกตำบลควรมีการส่งเสริมเยาวชนให้รวมตัวกันทำเรื่องดี ๆ โดยมีผู้ใหญ่สนับสนุน เครือข่ายเยาวชนสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นทุกตำบลและเชื่อมโยงกันระหว่างตำบลทั่วประเทศจะเป็นอนาคตของประเทศทีเดียว ถ้าสมาคม **อบต.**จังหวัด หอการค้าจังหวัด มูลนิธิพัฒนาจังหวัด หรือชมรมคนรุ่นใหม่พัฒนาจังหวัด สามารถร่วมกันทำงานในเรื่องนี้ได้จะเป็นการดีมาก **สสค.** หลายสำนักอยู่ในข่ายที่จะสนับสนุนเรื่องนี้ได้

- **ธุรกิจเพื่อสังคม** (Social Enterprise) เรื่องสังคมมีมากแต่เงินที่สนับสนุนมีไม่พอ ในต่างประเทศโดยเฉพาะที่อังกฤษได้ค้นพบรูปแบบการทำงานเพื่อสังคมที่เรียกว่า Social Enterprise หรือการประกอบการเพื่อสังคม คือทำธุรกิจที่ไม่ขาดทุนที่ทำประโยชน์ต่อสังคมไปด้วยขณะเดียวกัน ในประเทศอังกฤษมีองค์กรเช่นนี้เกิดขึ้นกว่า ๘๐,๐๐๐ องค์กร ในประเทศไทยก็มี เช่น สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชนของคุณมีชัย วีระไวทยะ และสำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน แต่ยังมีไม่มาก เป็นเรื่องที่มี

อนาคตยาวไกลที่คนรุ่นใหม่ควรให้ความสนใจ **สสส.** และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีความสนใจเรื่องนี้ สภาหอการค้าไทย คงจะเข้ามาสู่เรื่องนี้ในเวลาไม่ช้า

ถ้าคนรุ่นใหม่รวมตัวกันทำธุรกิจเพื่อสังคมชนิดหนึ่งจะมีประโยชน์มาก คือ ธุรกิจเชื่อมโยงผู้บริโภคในเมืองกับผู้ผลิตในชนบทที่ทำเกษตรยั่งยืน ถ้าเชื่อมต่อได้ จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพราะพลังผู้บริโภคคือพลังที่ยิ่งใหญ่ที่จะทำให้ เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

- **ปฏิรูประบบความยุติธรรม** ความยุติธรรมที่ถูกต้องรวดเร็ว ทัวถึง ไม่แพง คนเข้าถึงได้ ซึ่งรวมทั้งระบบตำรวจ อัยการ ศาล ทนาย ความยุติธรรมชุมชน มีความจำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ แต่เป็นระบบที่ซับซ้อนและยาก ปฏิรูปได้ ยาก แต่ก็จำเป็นต้องปฏิรูป และมีเครื่องมือเพื่อการปฏิรูป การเรียนรู้จาก การปฏิรูป ระบบสุขภาพอาจช่วยให้เกิดความคิดได้บ้าง

- **การต่อต้านคอร์รัปชัน** จะต้องเป็นระเบียบวาระแห่งชาติ ที่ทุกภาคส่วน ในสังคมเข้าร่วมอย่างแท้จริง ขณะนี้มีองค์กรต่อต้านคอร์รัปชันเป็นหัวหอกที่มียุทธศาสตร์ การทำงานอย่างเป็นระบบ ควรที่คนรุ่นใหม่จะให้ความสนใจ

- **การสร้างความเป็นธรรม** การมีความเหลื่อมล้ำมากเกินไป กำลังเป็นปัญหา ใหญ่ทั่วโลก เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า ๙๙:๑ คือการพัฒนาเป็นประโยชน์ต่อคน ๑ เปอร์เซนต์ ที่ร่ำรวยเท่านั้น คนจนไม่ได้ประโยชน์ หรือเสียประโยชน์ ประเทศ

ต้นแบบประชาธิปไตย เช่น อังกฤษ และสหรัฐอเมริกาที่มีความเหลื่อมล้ำสุด ๆ ฉะนั้นระบอบประชาธิปไตยเมื่อเจอกับระบบทุนนิยมก็ไม่สามารถดำรงความเป็นธรรมได้ ความเหลื่อมล้ำที่มากเกินไปจึงนำไปสู่ปัญหาทางสุขภาพและทางสังคมนานาชนิด รวมทั้งความขัดแย้งและความรุนแรงด้วย ประเทศไทยก็ได้ชื่อว่ามี ความเหลื่อมล้ำมาก บางคนว่ามากที่สุดได้ในเอเชีย จึงควรมีการทำงานเพื่อสร้างความเป็นธรรมอย่างเข้มแข็ง น่าจะมีการก่อตั้งกันเป็นสถาบันเพื่อความ เป็นธรรม

- **พุทธศาสนากับการพัฒนาประเทศไทย** ประเทศไทยมีวัดประมาณ ๓๐,๐๐๐ วัด พระสงฆ์ประมาณ ๒๕๐,๐๐๐ รูป สามเณรประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ รูป มีหลักธรรมที่ลึกซึ้ง มีประชาชนที่เลื่อมใสศรัทธาจำนวนมาก ยังศาสนวัตถุและทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องอีกมหาศาล เหล่านี้เป็นทรัพยากรเพื่อการพัฒนาของชาติ ถ้ามีการบริหารจัดการที่เหมาะสมในเรื่องพุทธศาสนากับการพัฒนาประเทศไทย อาานิสงส์จะตกอยู่แก่ประเทศและมหาชน

- **ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและสันติภาพ** คู่ขัดแย้งใหญ่ในโลกคือ สหรัฐอเมริกากับโลกมุสลิม สหรัฐอเมริกานั้นถูกคนยิวในประเทศจับเป็นตัวประกัน ทำให้ต้องเข้าข้างอิสราเอล ซึ่งพาเข้าไปเผชิญหน้ากับอาหรับและโลกมุสลิมเกือบ ๒,๐๐๐ ล้านคน ความขัดแย้งคู่นี้จะปั่นออกไปเป็นเรื่องราวต่าง ๆ ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ประเทศไทยจะถูกอเมริกาดึงไปก็อันตราย ถูกมุสลิมดึงไปก็อันตราย เราจึงไม่ควรนิ่งเฉย และถูกกระทำ แต่เป็นฝ่ายรุกเรื่องสันติภาพ ประเทศไทยควรจะ

สร้างคนเก่ง ๆ ในระดับโลก ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและสันติภาพ ประเทศมหาอำนาจคงจะสร้างสันติภาพไม่ได้เพราะเป็นคู่กรณีเสียเอง ไทยมีวัฒนธรรมแห่งความยืดหยุ่นประนีประนอม ควรจะยกระดับตัวเองไปมีบทบาทในโลก

- **การพัฒนานโยบายสาธารณะ** นโยบายสาธารณะเป็นเรื่องสำคัญเพราะมีผลกระทบต่อทุกองคาพยพของสังคม นโยบายสาธารณะที่ไม่ดีก่อผลเสียอย่างใหญ่หลวงต่อประเทศชาติ ที่ผ่านมาสังคมไทยปล่อยให้การกำหนดนโยบายสาธารณะเป็นเรื่องของนักการเมืองเท่านั้น โดยมหาวิทยาลัยเกือบไม่มีบทบาทอะไรเลย บ้านเมืองวิกฤตก็เป็นเพราะเหตุนี้ ต่อไปภาคสังคมและภาควิชาการต้องสามารถพัฒนาโยบายสาธารณะ คนรุ่นใหม่จำนวนหนึ่งควรจะเป็นผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนา นโยบายสาธารณะ

- **การสื่อสารเพื่อพัฒนาประเทศ** ทุกวันนี้ช่องทางสื่อมีมากขึ้นเรื่อย ๆ จนในอนาคตอันใกล้คนทั้งหมดจะเชื่อมโยงถึงกัน ถ้ามีสารที่มีเสน่ห์โดนใจผู้คนมีประโยชน์ ที่ถูกส่งเข้าไปสู่ช่องทางสื่อ สังคมจะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ควรจะมีสถาบันยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อพัฒนาประเทศไทย มีคนทำงานที่เข้าใจประเด็นประเทศไทย แล้วสังเคราะห์เป็นสารที่จะสื่อด้วยช่องทางต่าง ๆ ทั้งนี้รวมถึงการสร้างเป็นละครและภาพยนตร์ดี ๆ ด้วย ซึ่งจะมีผลกระทบโดยกว้างขวางลึกซึ้งรวดเร็ว คนรุ่นใหม่ควรอย่างยิ่งที่จะเข้าไปทำยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อพัฒนาประเทศไทย

- **พลังพลเมืองที่เข้มแข็งและการมีผู้นำจำนวนมาก** ในเวลา ๘๒ ปี ที่มีความพยายามพัฒนาประชาธิปไตย เราสนใจแต่การสร้างกลไกทางการเมือง แต่ไม่สนใจการสร้างสังคมประชาธิปไตย จึงไม่สำเร็จแล้วแทบจะเกิดมิลลิวินาทีเดียว เพราะกลไกที่ปราศจากฐานทางสังคมก็กลายเป็นกลไกไปได้ง่ายๆ สังคมประชาธิปไตยเป็นฐานของการเมืองประชาธิปไตย สังคมประชาธิปไตยต้องประกอบด้วยพลังพลเมืองที่เข้มแข็ง อันได้แก่ประชาชนที่มีจิตสำนึกในเรื่องของส่วนรวม มีความสุจริต มีความรับผิดชอบ รวมตัวร่วมคิดร่วมทำในเรื่องของส่วนรวม มีความสุจริต มีความรับผิดชอบ รวมตัวร่วมคิดร่วมทำในเรื่องของส่วนรวม เป็นพลังทางสังคมที่เข้มแข็งที่กำกับตรวจสอบให้เกิดความถูกต้อง

การสร้างพลังพลเมืองต้องเป็นระเบียบวาระแห่งชาติที่ทุกภาคส่วนร่วมสร้าง เช่น ในระบบการศึกษาทั้งหมด ในภาคธุรกิจ ในระบบราชการ ในกองทัพ ในสถาบันทางศาสนา ในชุมชนท้องถิ่น ฯลฯ

โดยที่พลังพลเมืองที่เข้มแข็งเป็นปัจจัยชี้ขาดอนาคตของประเทศ ควรจะมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และบัญญัติเครื่องมือที่เป็นอิสระและทรงพลังในการเสริมสร้างพลังพลเมือง เช่น กองทุนเสริมสร้างพลังพลเมือง และสถาบันส่งเสริมการสร้างผู้นำ

เรื่องการสร้างพลังพลเมืองและผู้นำ เป็นเรื่องใหญ่อีกเรื่องหนึ่งที่คนรุ่นใหม่ควรจะทำให้ความสนใจ

ข้างต้น คือตัวอย่างประเด็นการพัฒนาประเทศไทย ซึ่งก็อาจจะมีย่ออย่างอื่น และประเด็นแยกย่อยออกไปได้อีกมาก

๘

การส่งเสริมบทบาทคนรุ่นใหม่กับการพัฒนาประเทศไทย

- การก่อตัวของโครงการคนรุ่นใหม่กับการพัฒนาประเทศไทย มีบุคคลและองค์กรจำนวนหนึ่งก่อตัวกันขึ้นทำโครงการ ในขั้นต้นประกอบด้วย
 - สภาหอการค้าไทย
 - สสส.
 - มูลนิธิ “คนไทย”
 - โครงการ “ผู้นำแห่งอนาคต”
 - สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย
- การจัดประชุมทำยุทธศาสตร์การขับเคลื่อน
 - เอกสารแนวคิดแนวทาง
 - จัดประชุมจุดประกาย “คนรุ่นใหม่กับการพัฒนาประเทศไทย” กับสื่อมวลชน ให้สื่อมวลชนมีส่วนร่วมเสนอแนะอย่างเต็มที่
 - จัดประชุมใหญ่เรื่อง “คนรุ่นใหม่กับการพัฒนาประเทศไทย” เป็นการประชุมเปิดที่ เชื้อเชิญคนรุ่นใหม่เข้าร่วมมากที่สุด
 - หลักการจุดประกายและประชุมใหญ่ ส่วนหนึ่งของคนที่เกิดความบังงาดใจ ก็ไปขับเคลื่อนกันเองในทางต่าง ๆ กัน

- ในแต่ละจังหวัด หอการค้าส่งเสริมให้มีการรวมตัวกันตั้งชมรมคนรุ่นใหม่กับการพัฒนาจังหวัด หรือมูลนิธิพัฒนาจังหวัดเป็นเครื่องมือ
- องค์กรที่ทำงานเฉพาะประเด็นอาจเป็นเจ้าของภาพจัดสัมมนาหรือประชุมปฏิบัติการสำหรับกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่น่าสนใจในประเด็นนั้น ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในการร่วมงานกันต่อไป
- โครงการ “ผู้นำแห่งอนาคต” ประสานงานการพัฒนาผู้นำโดยองค์กรต่างๆ
- สภาหอการค้า อาจจัดให้มีสำนักงานโครงการ “คนรุ่นใหม่กับการพัฒนาประเทศ” เพื่อประสานงานการพัฒนาในเรื่องนี้
- ภาควิชาโครงการอาจจัดให้มีสัมมนาใหญ่เรื่องนี้เป็นปีละครั้ง เพื่อติดตามความก้าวหน้าและเสนอแนะในการก้าวต่อไป

